

Ljubljana, 3. december 2021

Priloga: Oris predloga posebne sheme za prizadete subjekte zaradi dviga stroškov energije

1. **Pravna podlaga.** Pravno podlago in izhodišče za finančno pomoč podjetjem podaja v prvi vrsti t.i.«Toolbox for action and support», oktober 2021, ki ga je pripravila Evropska komisija, in ki v prvi vrsti dovoljuje finančno podporo podjetjem, ki so najbolj rizična zaradi nesorazmernih dvigov energije in ki se lahko financira iz sistema trgovanja z emisijami toplogrednih plinov, ki ga v Sloveniji predstavlja Podnebni sklad. Subjekti ne smejo biti podjetja v težavah, kot to določa direktiva EK o državnih pomočeh.

Utemeljitev: Skladno s 107. členom PDEU je vsaka pomoč, ki jo dodeli država članica oziroma kakršna koli vrsta pomoči iz državnih sredstev, izkrivlja ali bi lahko izkrivljala konkurenco z dajanjem prednosti posameznim podjetjem, nezdržljiva z notranjim trgovom, če prizadene trgovino med državami članicami. Vendar pa je na podlagi b. točke, 2. odstavka člena 107, z notranjim trgovom med drugim združljiva »pomoč za povrnitev škode, ki so jo povzročile naravne nesreče ali izjemni dogodki.« Dvig cen energentov v takšni višini, kot jo zaznavamo, bi utegnil po našem mnenju predstavljati izjemen dogodek, ki ga ni bilo mogoče predvideti in ni posledica normalnega delovanja notranjega trga. V tem primeru bi lahko sprejeli razlago, da ne gre za državno pomoč, kar posledično lahko pomeni, da predlagana shema iz vidika državnih pomoči, ni sporna.

2. **Upravičeni subjekti.** Do pomoči po tej shemi so upravičene vse pravne oblike podjetij iz vseh dejavnosti (<https://www.stat.si/doc/pub/skd.pdf>) in zadruga (v nadaljevanju: subjekti), kjer je bil delež **stroškov energije v prodaji pri individualnem subjektu večji od 1% v zadnjem zaključenem poslovnem letu (2020)** in katerim bo delež stroškov energije (postavka AOP 132) v prodaji (AOP110) v posameznih mesecih v obdobju od 1. 10. 2021 do 30. 6. 2022 porasel glede na isti mesec v prehodnem letu (denimo s 1 % v januarju 2021 na 1,5 % v januarju 2022 ali s 1 % v oktobru 2020 na 1,1 % v oktobru 2021).

Utemeljitev: Kriterij izloča vse subjekte, pri katerih stroški energentov niso pomembna stroškovna postavka v njihovi prodajni ceni. Z primerjavo deleža stroškov v prodaji prilagodimo različno intenziteto poslovanja med posameznimi sektorji oz. podjetji, saj se nominalni odhodek za energente povečuje ali znižuje skladno z intenziteto organske rasti prodaje oz. proizvodnje in spremembo cene energenta. Z merjenjem deleža stroška energije v prodaji shema ohranja iniciativo (naklonjenost) subjektom, da poiščejo na trgu (pri svojih kupcih) način za dvig končne cene izdelka. Tista, ki bodo pri temu uspešna, se jim delež stroškov energije v prodaji ne bo povečal in do pomoči tudi ne bodo upravičena. Prav tako s tem kriterijem shema izloči subjekte, ki so pod ugodnimi pogoji v preteklosti zakupila energijo pod ugodnejšimi pogoji (po ceni, ki je nižja od aktualne tržne) in katerim ta pomoč ni namenjena.

Pomembno: Subjekti imajo možnost, da prekinejo pogodbe o dobavah energije pod ugodnimi pogoji (od aktualnih tržnih), kar pomeni doseganje izrednih finančnih prihodkov in bi se za to lahko odločila za prekinitvev pogodb in vstop v nove pogoje pod tekočimi tržnimi pogoji z namenom, da so lahko upravičena do pomoči po tej shemi. Pogoji sheme morajo navedeno možnost izigravanja podporne sheme preprečevati, in

sicer prepovedati uporabo sheme za subjekte s prekinjenimi pogodbami o dobavah energije v letu 2021 (za leto 2022).

3. **Določitev upravičene škode.** Po tej shemi država v roku 15 dneh po mesecu nastanka upravičenja, upravičenim subjektom povrne polovico nastale škode oz. polovico relativne razlike višjih stroškov za energijo v prodaji v posameznem mesecu na medletni ravni, ki jih subjekti niso mogli prenesti v prodajno ceno izdelkov ali storitev.
  - a. **Primer 1:** V primeru dviga deleža stroškov energije v prodaji za 1 odstotno točko med oktobrom 2020 in oktobrom 2021, država upravičenemu subjektu povrne škodo v višini 0,5 odstotne točke prodaje, ki vsebinsko predstavlja povečan prispevek stroškov za energente v deležu od prodaje.
  - b. **Primer 2:** Podjetju se je povečal delež stroška energije s 5 % mesečne prodaje v oktobru 2020 na 7 % prodaje v oktobru 2021. Država po tej shemi povrne škodo v višini 1 odstotne točke prirasta (polovico prirasta) oziroma 1 % prodaje v zadevnem mesecu (oktobru 2021).

Utemeljitev: gre za ustrezno delitev bremena med podjetjem in državo, ki demotivira podjetja od neodgovornega obnašanja (50:50 delitev bremena), vseeno pa podjetjem nudi določeno mero predvidljivosti pri bodočem poslovanju in zmanjšuje verjetnost zmanjševanja tekoče proizvodnje v mesecih, ki ekonomsko niso rentabilna za proizvodnjo zaradi visokih tržnih cen energije (predvsem električne energije in plina).

4. **Trajanje pomoči.** Pomoč mora biti začasne narave in je vezana na posamezne mesece v obdobju od 1. oktobra 2021 do 30. junija 2022 z možnostjo podaljšanja za 3 mesece v primeru, da se ohranijo tako visoke tržne cene energije, še posebej električne energije in plina v naslednjih četrletjih leta 2022 kot v zadnjem četrletju leta 2021.

Utemeljitev: s tem podjetjem zagotovimo določeno mero predvidljivosti pri podpori (rast proizvodne cene izdelkov ali storitev se delno omeji), hkrati pa jih motiviramo k tekočem, neprekinjenem poslovanju, kar je tudi končni cilj sheme.

5. **Ocena števila upravičenih subjektov in skupnega povračila škode.** Strošek energije je ločena AOP postavka pri gospodarskih družbah in zadrugah, medtem ko je pri samostojnih podjetnikih vključen v del širše AOP postavke 130-stroški porabljenega materiala. Samostojni podjetniki bi morali tako ločeno pripraviti postavko stroška energije, da bi bili do pomoči po tej shemi upravičeni. Glavnina nastale ekonomske škode (in s tem stroškov sheme) nastaja z narodnogospodarskega vidika (vidika nacionalnih računov) pri gospodarskih družbah, zato smo pripravili v nadaljevanju oceno le za gospodarske družbe. V letu 2021 je za poslovno leto 2020, do aprila 2021 poslovne izkaze oddalo 68.125 družb. Te družbe so skupaj ustvarile 93,5 mrd EUR prihodkov od prodaje. Stroški energije so pri vseh družbah skupaj znašali 1,9 mrd EUR, kar je predstavljalo 2 % celotne prodaje oz. 10,6 % vseh stroškov porabljenega materiala (AOP 130). Na osnovi tega razmerja ocenjujemo, da so celotni stroški energije pri samostojnih podjetnikih v letu 2020 znašali okoli 120 mio EUR. Pri analizi smo upoštevali vse družbe, pri katerih je bila vrednost stroškov energije nad zneskom 1.000 EUR v celotnem letu 2020. Takšnih je bilo 29.559 oz. 43% vseh (8.130 družb tega stroška sploh nima, pri 30.436 družbah je strošek nižji od 1.000 EUR letno). S tem, ko smo iz nadaljnje analize izločili manjše subjekte, to ne pomeni, da do pomoči niso upravičeni, pač pa je vrednost dodeljene pomoči zanemarljiva majhna (manj kot 1 mio EUR za to skupino kot celoto),

kot je majhna tudi verjetnost pristopa k tej obliki pomoči zaradi obveznosti priprave mesečnih AOP postavk prodaje in stroškov energije (v tekočem in predhodnem letu). Stroški energije so bili višji od 1 % letne prodaje pri 21.883 družbah, od katerih jih je bilo 16.782 mikro, 4.295 majhnih, 583 srednjih in 221 veliki družbi. Celotni stroški za energijo so v 2020 v teh družbah skupaj znašali 1,75 mrd EUR. V nadaljevanju moramo za oceno izračuna nastale škode in izdatka za državo **uporabiti določene predpostavke**, in sicer naslednje:

- a. Mesečni strošek energije je v posameznem mesecu leta 2021 ali 2022 (upravičeno obdobje) višji za 50% glede na isto mesec v predhodnem letu, subjekti pa uspejo v prodajne cene prevaliti 25% nominalnega prirasta navedene vrednosti dviga (z drugimi besedami: subjekt uspe prenesti v prodajo 25 EUR višjih stroškov energentov od 100 EUR celotnega dviga). Pri teh družbah se delež stroška energije v prodaji poveča s 3,54 % (2020, mediana) na 5,28 %.
  - b. Polovico navedenega dviga (merjeno prek razlike v deležu energije v prodaji med dvema mesecema v različnih letih) pri teh subjektih pokrije država **3 mesece**. V kolikor bi vse družbe to pomoč koristile, bi **skupen izdatek za državo** znašal v tem obdobju (3 mesecev) 106 mio EUR (2/3 nastale škode v višini 164 mio EUR). Minimalni znesek povračila bi znašal 54 EUR, maksimalen 2,9 mio EUR, mediana (srednja vrednost povračila, od katerega polovica družb prejme večji in polovica manjši znesek) bi znašala 410 EUR. Pričakovati je, da vse družbe pomoči ne bi koristile, prav tako imajo subjekti različne pogodbe o dobavah, prav tako določene omejitve izločajo upravičene subjekte (družba ne sme biti v težavah, prepoved prekinitve pogodb o dobavi energije ipd.).
6. **Nadzor** nad predloženimi mesečnimi finančnimi izkazi in shemo bi izvajalo Ministrstvo za finance.
7. **Prednosti in slabosti predloga**; metodologija vsebinsko gledano naslavlja ustrezen segment subjektov (subjekti, kjer je dvig cen otežen glede na njihovo poslovno moč, kar se meri v obliki deleža prevalitve višjih stroškov energije v prodajo) in opredeljuje shemo pomoči na ravni posameznega subjekta; s tega vidika ne diskriminira med majhnimi ali velikimi subjekti. Slabosti predloga:
- a. subjekti morajo pripraviti mesečne izkaze (tekoči mesec in isti mesec v predhodnem letu), oz. vsaj AOP postavki prodaja (AOP110) in stroški energije (AOP132). Vsi subjekti jih tekoče ne pripravljajo (nekateri le četrtletni ravni) in jih bodo moralo izračunati, če bodo želeli dokazati upravičenost do sheme.
  - b. Subjektu, kateremu se prodaja v tekočem mesecu, ko ima višje stroške energije poveča (denimo zaradi prenosa dela dviga cen surovin v končne izdelke, dviga prodaje izdelkov, ki jih podjetje ni izdelalo samo), se delež stroškov energije v prodaji *ceteris paribus* zniža in je tako prek navedene metodologije deležen nižjega učinkovitega kritja škode zaradi dviga cen energije.

Pripravil in zapisal: Bojan Ivanc, glavni ekonomist pri Analitiki GZS